

Fundamentele theologie

03: De Christelijke Openbaring

Dei Verbum 1-4

© RiK Productions 2017-2020

De Christelijke Openbaring. (DV 1-4)

Inhoudsopgave.

- Inleiding op *Dei Verbum*
- Systematisch: de kerkelijke leer over de Openbaring.

Dei Verbum.

Korte wordingsgeschiedenis.

- De dogmatische constitutie *Dei Verbum* is een document van het tweede Vaticaans Concilie (1962-65) dat op 18 november 1965 door de paus werd gepromulgeerd.
 - ▶ Deze tekst geldt als de *Magna Charta* van de fundamentele theologie.

- Het ontstaan van *Dei Verbum* beslaat een periode van vier jaar.
 - ▶ Op 14 november 1962 begon in de aula het debat over het schema: *De fontibus revelationis*.
 - ▶ De titel verraadt reeds de opzet van dit schema. Alle aandacht ging naar de bronnen van de Openbaring, d.w.z. Schrift en Traditie. Het schema bevatte vijf hoofdstukken:
 - (1) de dubbele bron van de Openbaring
 - (2) inspiratie, inerrantia (vrij zijn van dwaling) en literair genre;
 - (3) het O.T.
 - (4) het N.T.
 - (5) de H. Schrift in de Kerk.
 - ▶ Dit schema was het werk van een theologische commissie o.l.v. kard. Ottaviani (voorzitter) en P. Tromp S.J. (secretaris).

Dei Verbum.

Korte wordingsgeschiedenis. (3)

- Bij de behandeling van dit schema vormden er zich twee groepen
 - ▶ een: was tevreden met het schema,
 - ▶ twee: vond de tekst te beknopt, te weinig pastoraal en te weinig oecumenisch.

- Paus Johannes XXIII richtte een nieuwe commissie op.
 - ▶ de *commissio mixta* bestond uit: 7 door de paus benoemde kardinalen, 10 leden van de theologische commissie en 10 leden van het secretariaat voor de eenheid. M.n. dit laatste secretariaat had grote bezwaren geuit tegen het eerste schema.
 - ▶ leiding: kardinalen Ottaviani en Bea. Secretarissen: Tromp en Willebrandts.
 - ▶ Deze commissie beëindigde haar werk in maart 1963 en presenteerde een nieuw heilshistorisch opgebouwd schema.

 - ▶ Ook dit schema vond geen genade in de ogen van de concilievaders. Het werd ter herziening toevertrouwd aan een nieuw ingestelde commissie (7 maart 1963).

Dei Verbum.

Korte wordingsgeschiedenis. (4)

- Het derde schema werd weer herzien aan de hand van 280 schriftelijke commentaren.
 - ▶ Op 3 juli 1964 besliste paus Paulus VI dat dit schema aan de plenaire vergadering zou worden toegewezen.
 - ▶ Het werd besproken van 30 september tot 6 oktober.
 - ▶ Dit schema werd goed aanvaard.
 - Er waren enkele opmerkingen bij hoofdstukken 1 en 2.
 - Op grond van de ingebrachte suggesties (vota) werd een definitief (vierde) schema opgesteld.
- Het vierde schema werd besproken in de vierde en laatste zitting van het concilie van 20-22 september 1965.
 - ▶ op 29 oktober 1965 werd dit schema na verwerking van enkele vota in stemming gebracht.
 - ▶ De uitslag: 2081 placet; 27 non placet en 7 ongeldig.

Dei Verbum.

De waarde van een “dogmatische constitutie”.

- Wat is het gezag van een zogenaamde “dogmatische constitutie”?
- De Commissie voor de leer van geloof en zeden publiceerde hierover op 6 maart 1964:
 - ▶ *“Rekening houdend met de conciliaire gewoonte en met het pastorale doel van het huidige concilie, beschouwt deze heilige kerkvergadering alleen die punten als door de Kerk inzake geloof en zeden gedefinieerd die zij als dusdanig duidelijk heeft aangegeven. Het overige echter dat door de heilige kerkvergadering wordt voorgehouden, moet door alle gelovigen zonder uitzondering worden aangenomen en aanvaard als de leer van het hoogste leergezag van de Kerk volgens de zin die de heilige kerkvergadering zelf daaraan geeft en die blijkt hetzij uit de behandelde stof hetzij uit de wijze van spreken, volgens de normen van de theologische interpretatie”.*

Dei Verbum.

De waarde van een “dogmatische constitutie” (2).

- Gezien het pastorale doel van Vaticanum II mag men aannemen dat het concilie geen nieuwe dogma's heeft willen formuleren.
 - ▶ ieder dogma veronderstelt een duidelijke wilsakt van degene die het formuleert (hetzij de paus “ex cathedra”, hetzij een oecumenisch concilie).
 - ▶ daarom duidelijk dat Dei Verbum geen geloofswaarheden met de theologische zekerheid van een dogma verkondigt.
 - ▶ De commissie wijst verder op de ingesloten bedoelingen van het concilie zelf, die zijn af te leiden uit de inhoud en de vorm van de gepromulgeerde tekst.
- Vaticanum II heeft vier vormen gebruikt om de mate van autoriteit die aan een bepaald document moet worden toegekend, aan te geven.
 - ▶ In oplopende orde van belangrijkheid:
 - (1) verklaring
 - (2) decreet
 - (3) praktische constitutie
 - (4) dogmatische constitutie

De waarde van concilienstukken

(1) De Verklaring.

- Een verklaring is een meningsuiting van de concilievaders en behandelt:
 - ▶ (1) een secundair onderwerp, dat een zekere actualiteit heeft, of
 - ▶ (2) een kwestie die qua inhoud weliswaar belangrijk en fundamenteel is, maar die door de omstandigheden (bv. tijdnood) niet de vereiste aandacht heeft kunnen krijgen.

- Vaticanum II heeft drie verklaringen uitgevaardigd:
 - ▶ over de Christelijke opvoeding (*Gravissimum Educationis*)
 - ▶ over de houding van de Kerk ten opzichte van de niet-christelijke godsdiensten (*Nostra Aetate*)
 - ▶ over de godsdienstvrijheid (*Dignitatis Humanae*)

De waarde van concilienstukken

(2) Het Decreet.

- Een decreet is niet enkel een meningsuiting van de concilievaders, maar omvat ook richtlijnen voor een praktische verwezenlijking.
 - ▶ Bv. de praktische uitvoering van de conciliaire ecclesiologie (*Lumen Gentium*) in *Christus Dominus* t.a.v. het bisschopsambt.
 - ▶ Vaticanum II kent negen Decreten:
 - over de publiciteitsmedia (*Inter Mirifica*)
 - over de oosterse katholieke Kerken (*Orientalium Ecclesiarum*)
 - over de katholieke deelneming aan de oecumenische Beweging (*Unitatis redintegratio*)
 - over het herderlijk ambt van de bisschoppen in de Kerk (*Christus Dominus*)
 - over de aangepaste vernieuwing van het religieuze leven (*Perfectae Caritatis*)
 - over de priesteropleiding (*Optatam Totius*)
 - over het lekenapostolaat (*Apostolicam Actuositatem*)
 - over de missieactiviteit van de Kerk (*Ad Gentes*)
 - over het ambt en het leven van de priesters (*Presbyterorum Ordinis*)

De waarde van concilienstukken

(3) De praktische constitutie.

- Een praktische constitutie behandelt uitgebreid vraagstukken, die van fundamenteel of actueel belang zijn voor de Kerk.
 - ▶ Omdat hun thematiek meer is dan puur dogmatisch hebben praktische constituties een andere doelgerichtheid. Er worden bv. richtlijnen voor de praktijk gegeven.
 - ▶ In deze constituties worden uitspraken van dogmatisch karakter vaak verweven met praktische richtlijnen (vgl. SC 3; GS Deel I en II).
 - ▶ Vaticanum II kent twee praktische Constituties:
 - Constitutie over de heilige liturgie (*Sacrosanctum Concilium*)
 - Pastorale constitutie over de Kerk in de wereld van deze tijd (*Gaudium et Spes*)

De waarde van concilienstukken

(4) De dogmatische constitutie.

- De dogmatische constitutie is leerstellig van aard en behandelt onderwerpen die tot het geloofsgoed van de Kerk behoren.
- De beide dogmatische constituties van Vaticanum II behandelen centrale onderwerpen van het katholieke geloof.
- Als uitspraken van een oecumenisch Concilie hebben ze dan ook een grote autoriteit.
 - ▶ Dogmatische constitutie over de Kerk (*Lumen Gentium*)
 - ▶ Dogmatische constitutie over de goddelijke Openbaring (*Dei Verbum*)

De achtergrond

Korte inleiding over Vaticanum I (1869-1870).

- *Dei Verbum* veronderstelt kennis van de achtergrond. Essentieel hierin is de constitutie *Dei Filius* van Vaticanum I.
- Ter verheldering enkele woorden hierover.
 - ▶ Vaticanum I (1869-1870) werd door paus Pius IX in 1868 opgeroepen met als doel om de moderne dwaalleren te weerleggen en het kerkelijk recht te moderniseren.
 - ▶ In de aanloop naar het concilie ging alle aandacht echter uit naar het thema van de pauselijke onfeilbaarheid.
 - ▶ Het concilie werd afgebroken door het uitbreken van de Frans-Duitse oorlog.
 - ▶ Voor ons onderwerp zijn enkel de uitspraken van over geloof en rede van belang.

De achtergrond

Korte inleiding over Vaticanum I (1869-70). (2)

- Op 24 april 1870 werd de constitutie *Dei Filius* (ondertitel: De fide catholica) tegen het rationalisme, pantheïsme, extreem traditionalisme en materialisme aangenomen. (DS 3000-3045)
- Hierin vier hoofdstukken:
 - ▶ 1. De Deo rerum omnium creatore. (Over God, de schepper van alle dingen)
 - ▶ 2. De revelatione. (Over de Openbaring)
 - ▶ 3. De fide. (Over het geloof)
 - ▶ 4. De fide et ratione. (Over geloof en rede)
- *Dei Filius* behandelt heel wat thema's die ook *Dei Verbum* behandelt.
 - ▶ Het denkmodel van de 19de eeuw is echter anders dan het huidige.

De achtergrond

Openbaringsmodellen of denkkaders over de Openbaring.

- In de reflectie over de Openbaring kan men in retrospect drie grote perioden onderscheiden, ieder gekenmerkt worden een welbepaald denkmodel.
 - ▶ Met een denkmodel of paradigma bedoelen we het geheel van opvattingen die meestal onbewust het denkkader bepalen over een bepaald onderwerp.
 - 1. Openbaring als epifanie.
 - 2. Openbaring verstaan als een mededeling van waarheden.
 - 3. Openbaring als zelfmededeling van God.

Openbaringsmodellen.

1. Openbaring als epifanie.

- In de eerste eeuwen was er geen reflexief openbaringsbegrip.
- Centraal stond de historische doorbraak van het heil in de geschiedenis.
 - ▶ De gemeenschappelijke grondstructuur zou men kunnen noemen: **Openbaring als epifanie** (ἐπιφανεια, φανερωσις, φανερωσθαι, verschijning, verschijnen).
 - Centraal stond het “verschijnen” van de menslievende God, Zijn heerlijkheid, Zijn waarheid, Zijn Heil, m.n. in het Christusgebeuren.
 - Openbaring stond niet voor theoretisch onderricht of de onthulling van verborgen geheimen, maar voor de historische doorbraak van het heilsgebeuren zelf.
 - ▶ Men kan stellen dat in de Schrift zelf “de openbaring van God en heilsepifanie zowel wat betreft inhoud als daad identiek zijn”.
 - ▶ Het theoretische begrip van Openbaring zoals wij het gebruiken vindt men hier niet.

Openbaringsmodellen.

2. Openbaring verstaan als een mededeling van waarheden.

- Ieder openbaringsmodel omvat een intellectueel/doctrineel element: het kennen van God, Zijn waarheid en geboden.
 - ▶ “kennis” in de Schrift gaat niet enkel over de juistheid van een leer, maar over de “werkelijkheid” van Gods zelfmededeling.
- Door de confrontatie met de gnosis ontstond er geleidelijk aan een intellectualisering van de Openbaring, m.n. in de loop van de 4de eeuw.
 - ▶ Een bepaalde vorm van intellectualisering lijkt onvermijdelijk in het proces van geloofsverdieping en -verdediging. Immers het verstand zoekt te begrijpen en zal daarbij vanzelf een aantal fundamentele intellectuele en doctrinele elementen van de Openbaring proberen uit te werken.
 - ▶ De Openbaring werd geleidelijk aan steeds meer gezien als een mededeling van verborgen waarheden over God.

Openbaringsmodellen.

2. Openbaring verstaan als een mededeling van waarheden (2).

- Dit model is dominant in de Middeleeuwen en in de late scholastiek. Dit denkkader verwaarloost het heilsgebeuren.
 - ▶ Openbaring stond voor “*veritates revelatae*” (geopenbaarde waarheden).
 - ▶ Gevolg:
 - (1) een verenging van het openbaringsbegrip tot het niveau van de goddelijke “leer”
 - (2) het gebeuren (geschiedenis) van de openbaring werd als één enkele, innerlijk coherente belering (*instructio*) gezien.
- In deze opinie werd Openbaring een sleutelbegrip, dat tegelijkertijd wijst op de
 - (1) eenmalig oorsprong,
 - (2) het blijvende fundament
 - (3) het diepste wezen van het Christelijk geloof.
- In de scholastiek van na het nominalisme werden zo:
 - (1) de mysteries gereduceerd tot bovennatuurlijke geheimen op het vlak van het verstand;
 - (2) de deugd van “geloof” gereduceerd tot een in gehoorzaamheid voor waar aannemen van niet te doorgronden *veritates revelatae*.
- Kort: Openbaring werd als een mededeling van een bovennatuurlijk leer gezien.

Openbaringsmodellen.

3. Openbaring als zelfmededeling van God.

- *Dei Verbum* overwint de reductie van de Openbaring tot een verdergeven van een bovennatuurlijke boodschap.
 - ▶ Vaticanum II identificeert Openbaring niet langer met het “leer”- of “instructie”-gedeelte van de Openbaring maar met het geheel van het Heilsgebeuren.
 - Het hele heilsgebeuren wordt gezien als een zelfopenbaring van God.
 - ▶ “Openbaring” staat voor de hele werkelijkheid waarover het Christelijk geloof gaat.
 - De begrippen Heilsgebeuren en Openbaring hangen samen en vullen mekaar aan.
 - ▶ Bij Vaticanum II is Openbaring de persoonlijke zelfmededeling van God (theocentrisch) aan de mens (dialogaal, persoonlijk) die de mens voert niet enkel tot kennis maar uiteindelijk tot deelnemen (participatie) aan de verlossing van God zelf en aan het goddelijk leven.

Openbaringsmodelleng.

3. Openbaring als zelfmededeling van God (2).

- Vaticanum II heeft een radicaal theocentrische visie van de Openbaring: de God van de Openbaring openbaart niet zomaar iets, maar Zichzelf.
- De Zelfopenbaring-van-God betekent niet enkel een mededelen van waarheden over Zichzelf maar een mededelen van Zichzelf, d.w.z. een werkelijk deel geven aan Zichzelf en aan de Verlossing die Hij zelf is.
- Vaticanum II is zich ook veel duidelijker dan voorheen bewust van het fundamentele historische karakter van de Openbaring.

Bespreking van *Dei Verbum* 1-4.

De apostolische constitutie *Dei Verbum*

■ Opbouw:

- ▶ Inleiding
- ▶ H. 1. De goddelijke Openbaring zelf.
- ▶ H. 2. Het doorgeven van de goddelijke Openbaring.
- ▶ H. 3. De goddelijke inspiratie van de H. Schrift en de schriftverklaring.
- ▶ H. 4. Het Oude Testament.
- ▶ H. 5. Het Nieuwe Testament.
- ▶ H. 6. De H. Schrift en het leven van de Kerk.

Tekst: *Dei Verbum* 1

Inleiding

- Het woord van God met heilige eerbied beluisterend en met vrijmoedigheid verkondigend, geeft de heilige kerkvergadering gehoor aan de woorden van de heilige Johannes, die zegt: “*Wij verkondigen u het eeuwig leven, dat bij de Vader was en aan ons is verschenen - wat wij gezien en gehoord hebben, dat verkondigen wij ook u, opdat gij gemeenschap moogt hebben met ons. En onze gemeenschap is er een met de Vader en met Jezus Christus, zijn Zoon*” (1 Joh. 1,2-3). Daarom stelt zij zich ten doel, in het voetspoor van het concilie van Trente en van het eerste Vaticaans Concilie, de waarachtige leer over de goddelijke openbaring en over het doorgeven ervan voor te leggen, opdat de hele wereld, door te luisteren, moge geloven in de boodschap van het heil, door te geloven, hopen en door te hopen, liefhebben.¹

1. Vgl. H. Augustinus, *De catechizandis rudibus*, 4,8: PL 40, 316.

Bespreking van Dei Verbum

De inleiding. (DV 1)

- De constitutie opent met “Dei Verbum” (Het woord van God) en zet daarmee het voorteken waaronder alles wat volgt gelezen moet worden.
 - ▶ Het gaat over het Woord van God dat boven elk mensenwoord en boven het woord van de Kerk staat.
 - ▶ De Kerk, inclusief het concilie (= H. kerkvergadering), schaart zich luisterend onder het Woord van God.
 - ▶ Het Woord van God dat zij ook vrijmoedig verkondigen moet. Dw.z. de Kerk stelt zich dienstbaar op t.o.v. het Woord van God.
- In de inleiding wordt het doel van deze constitutie verwoord:
 - ▶ “de waarachtige leer over de goddelijke openbaring en over het doorgeven ervan voor te leggen” (= uiteen te zetten).
 - ▶ Het concilie ziet zichzelf duidelijk in continuïteit met de twee concilies die zich met deze materie bezighielden: Trente (1545-63) en Vaticanum I (1869-70).
- ▶ Het citaat van 1 Joh. 1,2-3 verwoordt de kern van wat volgt:
 - “Wij verkondigen u het eeuwig leven, dat bij de Vader was en aan ons is verschenen - wat wij gezien en gehoord hebben, dat verkondigen wij ook u, opdat gij gemeenschap moogt hebben met ons. En onze gemeenschap is er een met de Vader en met Jezus Christus, zijn Zoon.”

Bespreking van Dei Verbum

De inleiding. (DV 1) (2)

- Het “horen en zien” verwijst naar de incarnatie in de concrete persoon van Jezus Christus.
 - ▶ Het doel van de Openbaring is de gemeenschap met God in Jezus Christus (eeuwig leven), (vgl. deelgenoten van de goddelijke natuur, DV 2 en 6) via de (menselijke) gemeenschap van de Kerk (ons). M.a.w. dat iedereen God mag liefhebben. Het citaat impliceert de noodzaak van de verkondiging van de Blijde Boodschap.
- Duidelijk is het dialogale karakter:
 - ▶ de Kerk kan enkel verkondigen omdat zij zelf het Woord van God hoort.
 - ▶ Het antwoord van de mens is ook geen uitsluitend intellectueel antwoord, maar is iets van de hele persoon. Het gaat om de liefde.
- Spreken over de Openbaring en over het verdergeven ervan betekent: een studie van
 - ▶ Openbaring,
 - ▶ overlevering (traditie) en
 - ▶ inspiratie van de Schrift.

Tekst: *Dei Verbum* 2

HOOFDSTUK 1: De Openbaring zelf.

■ 2. Aard en voorwerp van de Openbaring.

- ▶ Het heeft God in zijn goedheid en wijsheid behaagd zichzelf te openbaren en het geheim van zijn wilsbesluit bekend te maken (vgl. Ef. 1,9), waardoor de mensen door Christus, het vlees geworden Woord, in de Heilige Geest toegang hebben tot de Vader en deelgenoten worden gemaakt van de goddelijke natuur (vgl. Ef. 2,18; 2 Pe. 1,4).
- ▶ Door deze openbaring spreekt dus de onzichtbare God (vgl. Kol. 1,15; 1 Tim. 1,17) uit de overvloed van zijn liefde de mensen aan als zijn vrienden (vgl. Ex. 33,11; Joh. 15,14-45) en gaat met hen om (vgl. Bar. 3,38), om hen uit te nodigen tot de gemeenschap met Hem en hen daarin op te nemen.
- ▶ Deze bedeling van de openbaring geschiedt door daden en woorden die innerlijk met elkaar verbonden zijn, zodat de werken die door God in de heilsgeschiedenis zijn verricht de leer en de werkelijkheden die door de woorden worden betekend, tonen en bevestigen en de woorden de werken verkondigen en het geheim dat daarin ligt vervat in het licht stellen. Door deze openbaring verschijnt ons in Christus, die tegelijk de Middelaar en de volheid van de gehele openbaring is,² de meest innerlijke waarheid, zowel over God als over het heil van de mens.

▶ 2 Vgl. Mt. 11,27; Joh. 1,14.17; 14,6; 17,1-3; 2 Kor. 3,16 en 4.,6; Ef. 1,3-14.

Bespreking van Dei Verbum

Hoofdstuk 1: De Openbaring zelf. (DV 2-4)

- Zoals gezegd legde Vaticanum I eenzijdig de nadruk op de cognitieve elementen van de Openbaring.
- Vaticanum II ziet de Openbaring veel meer als:
 - ▶ zelfmededeling van God,
 - ▶ een persoonlijke ontmoeting,
 - ▶ theocentrisch,
 - ▶ christocentrisch,
 - ▶ dialogaal,
 - ▶ heilshistorisch,
 - ▶ eschatologisch,
 - ▶ sacramenteel.

Bespreking van Dei Verbum

Artikel 2. Aard en voorwerp van de Openbaring. (par. 1)

- “Het heeft God in zijn goedheid en wijsheid behaagd zichzelf te openbaren en het geheim van zijn wilsbesluit bekend te maken, waardoor de mensen door Christus, het vlees geworden Woord, in de Heilige Geest toegang hebben tot de Vader en deelgenoten worden gemaakt van de goddelijke natuur. Door deze openbaring spreekt dus de onzichtbare God uit de overvloed van zijn liefde de mensen aan als zijn vrienden en gaat met hen om, om hen uit te nodigen tot de gemeenschap met Hem en hen daarin op te nemen.” (DV 2; vgl. CKK 51, 68-69)

Bespreking van Dei Verbum

Artikel 2. Aard en voorwerp van de Openbaring. (2)

- Dit artikel beschrijft wat de Kerk bedoelt met de Openbaring.
 - ▶ God zelf neemt het initiatief.
 - Het concilie blijft niet stilstaan bij een voorheen vaak ingenomen standpunt nl. dat onze kennis van de Openbaring berust op de (ervan afgeleide) bronnen. God is de initiatiefnemer en het gaat om Zijn woord.
 - ▶ Het initiatief van God is wezenlijk onderscheiden van de taak van profeten en apostelen, deze laten alleen het initiatief van God uit.
- Merk op de Openbaring concentreert zich in God (theocentrisch).
- Ook valt het dialogale karakter van de Openbaring op: God die zich richt tot de mensheid en een antwoord verwacht en die begaan is en blijft met de wereld.

Bespreking van Dei Verbum

Artikel 2. Aard en voorwerp van de Openbaring. (2)

- Een vergelijking van de teksten toont ons enkele opmerkelijke verschillen.

Vaticanum I

placuisse eius sapientiae et bonitati, alia eaque supernaturali via se ipsum ac aeterna voluntatis suae decreta humano generi revelare. (DS 3004)

Het heeft aan zijn (Gods) wijsheid en goedheid behaagd, om op een andere, bovennatuurlijke manier zich zelf en de raadsbesluiten van zijn eeuwige wil aan het mensengeslacht te openbaren.

Vaticanum II

Placuit Deo in bonitate et sapientia Seipsum revelare et notum facere sacramentum voluntatis suae (cf. Eph. 1,9).

Het heeft God in zijn goedheid en wijsheid behaagd zichzelf te openbaren en het geheim van zijn wilsbesluit bekend te maken

Bespreking van Dei Verbum

Artikel 2. Aard en voorwerp van de Openbaring. (3)

- Een opvallend verschil is dat Vaticanum II de nadruk op God en op Zijn persoon legt.
 - ▶ Placuit Deo is veel persoonlijker dan het abstracte placuisse eius (Dei) sapientiae et bonitati.
 - ▶ Merk op dat ook goedheid i.p.v. wijsheid op de eerste plaats komt.
 - ▶ Niet Gods eigenschappen (wijsheid en goedheid) of wetten maar Hijzelf (Seipsum) wordt geopenbaard.
 - ▶ Vaticanum II begint met placuit om de absolute vrijheid van God om een Openbaring te geven te onderlijnen en tegelijk het persoonlijke karakter ervan.

Bespreking van Dei Verbum

Artikel 2. Aard en voorwerp van de Openbaring. (4)

■ Wat openbaart God?

- ▶ Vat I: het object is “se ipsum ac aeterna voluntatis suae decreta”.
- ▶ Vat II onderscheidt “revelare Seipsum” en “notum facere sacramentum voluntatis suae”.
 - Centraal staat het openbaren van Zichzelf en het bekend maken (minder zware term) van het geheim van zijn wil.
 - I.p.v. van de term uit de sfeer van de rechtspraak “decreta” (raadsbesluiten) wordt de meer theologische en paulijnse term “sacramentum” (geheim) gebruikt.
 - Het doel van de Openbaring is dus geen wereldaanschouwing maar God zelf en de dingen die voor ons Heil van belang zijn.

Bespreking van Dei Verbum

Artikel 2. Aard en voorwerp van de Openbaring. (5)

- Sacramentum is de vertaling van het Griekse (bijbelse, Paulus): μυστηριον.
- Dit woord komt van μυσειν: zich sluiten.
 - ▶ Bij heidense auteurs betekende mysterie een verborgen ritus of cultus.
 - ▶ Voor Christenen is het een geheim dat verborgen of versluierd is.
 - In het N.T. duidt μυστηριον vaak een heilsgeheim (Kol. 1,26; 1 Kor. 4,1) of “sacrament” aan, d.w.z. een heilige handeling die toegang tot God geeft.
 - Dit “sacramentum” of “geheim” is een ruim begrip dat wet en genade, woord en daad, boodschap en teken, de persoon en zijn uitingen omvat. Wat geopenbaard wordt is het “geheim van Gods wil”.

Bespreking van Dei Verbum

Artikel 2. Aard en voorwerp van de Openbaring. (6)

- Vaticanum II is duidelijk personalistischer (God deelt zichzelf mee) en minder formalistisch (een mededelen van wilsbesluiten van God) dan Vaticanum I.

- Het dialogale karakter van de Openbaring blijkt duidelijk uit de termen *alloquitur* en *conversatur*.
 - ▶ Deze woorden vinden we ook in DV 25 waar als doel van de schriftlezing gegeven wordt:
 - “om een gesprek te doen ontstaan tussen God en de mens” (*ut fiat colloquium inter Deum et hominem*) via het gebed, dat, in een citaat van St. Ambrosius, beschreven wordt als “spreken tot” (*allocutio*) God.

Bespreking van Dei Verbum

Artikel 2. Aard en voorwerp van de Openbaring. (7)

- Alles komt uiteindelijk voort uit het geheim van Jezus Christus.
 - ▶ Het geheim van Gods wil is ons geopenbaard in de persoon van Jezus “per Christum” (vgl. Kol. 1,27).
 - ▶ Jezus is de middelaar van Gods zelfopenbaring, die in de Geest toegang geeft tot de Vader en de goddelijke natuur.
 - ▶ Deelname aan de goddelijke natuur is duidelijk meer dan het kunnen kennen van de goddelijke natuur maar impliceert ook de opstanding als een vereniging met God (met ziel en lichaam).
 - ▶ Merk de trinitaire structuur op:
 - God openbaart zich door Christus in de H. Geest. Via Christus geeft de Vader ons in de Geest toegang tot zichzelf.

Bespreking van Dei Verbum

Artikel 2. Aard en voorwerp van de Openbaring. (8)

- De volgende alinea beschrijft de natuur van de Openbaring:
- “Door deze openbaring spreekt dus de onzichtbare God uit de overvloed van zijn liefde de mensen aan als zijn vrienden en gaat met hen om, om hen uit te nodigen tot de gemeenschap met Hem en hen daarin op te nemen.”
- Hier gebruikt het concilie de analogie van het woord (spreken).
 - ▶ Deze analogie komt veel voor in de Schrift, vgl. Hebr. 1,1 en bij de kerkvaders.
 - ▶ Het woord overbrugt in zekere zin de oneindige afstand tussen Schepper en schepsel.

Bespreking van Dei Verbum

Artikel 2. Aard en voorwerp van de Openbaring. (9)

- Het doel van de openbaring is gemeenschap (societas) met God (ook DV 1)
- “Deze bedeling van de openbaring geschiedt door daden en woorden die innerlijk met elkaar verbonden zijn, zodat de werken die door God in de heilsgeschiedenis zijn verricht de leer en de werkelijkheden die door de woorden worden betekend, tonen en bevestigen en de woorden de werken verkondigen en het geheim dat daarin ligt vervat in het licht stellen. Door deze openbaring verschijnt ons in Christus, die tegelijk de Middelaar en de volheid van de gehele openbaring is, de meest innerlijke waarheid, zowel over God als over het heil van de mens.” (DV 2)

Bespreking van Dei Verbum

Artikel 2. Aard en voorwerp van de Openbaring. (10)

- Vaticanum I heeft het enkel heeft over het spreken van God tot de mensen door de profeten en door Zijn Zoon (DS 3004)
- Vaticanum II heeft het over: “Haec revelationis oeconomia fit gestis verbisque intrinsece inter se connexis” (Deze bedeling van de openbaring geschiedt door daden en woorden die innerlijk met elkaar verbonden zijn).
 - ▶ Het concilie wijst hier op het belang van de hele heilsgeschiedenis (economie, bedeling). Dit aspect werd vrijwel geheel verwaarloosd voorheen.
 - ▶ De Openbaring richt zich niet enkel tot de ratio van de mens, maar tot de hele mens in zijn totaliteit en vindt plaats in de geschiedenis van de mensen.
 - ▶ De Openbaring is een geschenk en ook een opgave aan de mens.
 - We kunnen hier verwijzen naar het citaat van 1 Joh. 1,2-3 (hierboven) waar het gaat over het “zien en horen” van de Openbaring.

Bespreking van Dei Verbum

Artikel 2. Aard en voorwerp van de Openbaring. (11)

- “**verbis gestisque**” heeft een problematische voorgeschiedenis op het concilie.
 - ▶ Vaticanum I onderscheidt duidelijk natuurlijke en bovennatuurlijke openbaring.
 - ▶ Sommigen op Vaticanum II wilden de gesta plaatsen op natuurlijk vlak en de verba op bovennatuurlijk vlak.
 - ▶ *Dei Verbum* plaatst ook de “daden” van de Heer en profeten op het bovennatuurlijke vlak, immers woorden en daden horen samen en verhelderen elkaar.
 - Niet enkel de formuleringen, maar ook de heilsgeschiedenis (economie) is Openbaring.
 - Kortom: het handelen van God, de profeten, Jezus Christus, het gelovige volk, enz. hoort bij de Openbaring en is Openbaring.
 - **Woord en daad horen samen, immers de daden moeten verduidelijkt worden door woorden (bv. het spreken in talen op Pinksteren, Hand. 2,14v) en de woorden moeten onderlijnd worden door daden.**
 - **Zo leggen de woorden van de profeten Gods daden in de geschiedenis uit en onderlijnt Jezus’ verrijzenis Zijn boodschap; de doortocht door de Rode Zee bevestigt Gods belofte om Zijn volk te redden, enz.**

Bespreking van Dei Verbum

Artikel 2. Aard en voorwerp van de Openbaring. (12)

- “**revelationis oeconomia**” (bedeling van de openbaring) sluit aan bij het taalgebruik van de patristiek.
 - ▶ Met “**economie**” (bedeling) is m.n. de manifestatio ad extra (naar buiten) bedoeld:
 - betekent m.n. de manier waarop God zich geopenbaard heeft in de profeten en uiteindelijk in Jezus.
 - ▶ verwijst ernaar dat de Openbaring geleidelijk/gradueel en niet in één ogenblik gegeven is, m.a.w. naar de langzame vooruitgang en verdieping ervan in de geschiedenis.

- Jezus is tegelijk “**de middelaar en de volheid van de gehele Openbaring**”.
 - ▶ Vaticanum II onderlijnt dit veel meer dan Vaticanum I. (vgl. LG 5)
 - ▶ In Christus vinden we de volle waarheid zowel over God als over het heil van de mens en over de mens zelf: d.w.z. de mens als kind van God enz. .

 - ▶ De tekst sluit met deze Christologische concentratie.

- **Samengevat:**
 - ▶ de tekst van Vaticanum II is sterk trinitair en christocentrisch bepaald.
 - ▶ gebruikt een meer personalistische spreekwijze en is sterk sacramenteel en heilshistorisch van inslag.

Tekst: *Dei Verbum* 1

3. De voorbereiding van de evangelische Openbaring.

- God die door Zijn Woord alles scheidt en in stand houdt, geeft in de schepselen aan de mensen een bestendig getuigenis van zichzelf (Rom. 1,19-20).
- Bovendien heeft Hij, in de bedoeling de weg van het hemels heil te openen, zichzelf vanaf begin aan onze stamouders geopenbaard. Na hun val echter heeft Hij hen, door de verlossing te beloven, opgericht tot de hoop op het heil (vgl. Gen. 3,15) en zonder onderbreking zorg gedragen voor het menselijk geslacht, om eeuwig leven te schenken aan allen die door standvastig het goede te doen het heil zoeken (vgl. Rom. 2,6-7).
- Op de vastgestelde tijd heeft Hij Abraham geroepen, om hem te maken tot een groot volk (vgl. Gen. 12,2-3), dat Hij na de aartsvaders door Mozes en de profeten heeft onderricht, om Hem te erkennen, de ene levende en ware God, de voorzienige Vader en rechtvaardige Rechter, en om de beloofde Heiland te verwachten. Zo heeft Hij door de eeuwen heen de weg voor het evangelie voorbereid.

Bespreking van Dei Verbum

Artikel 3. De voorbereiding van de evangelische Openbaring.

- “God die door Zijn Woord alles scheidt en in stand houdt, geeft in de schepselen aan de mensen een bestendig getuigenis van zichzelf (Rom. 1,19-20). Bovendien heeft Hij, in de bedoeling de weg van het hemels heil te openen, zichzelf vanaf begin aan onze stamouders geopenbaard.”

- De visie is heilshistorisch.
 - ▶ Dit artikel verwijst naar de wezenlijke samenhang tussen de schepping (en voorzienigheid) en de Openbaring, zonder dit gegeven nader uit te werken.
 - ▶ “door Zijn Woord” onderlijnt het Christologisch karakter van de schepping.

- DV 3 geeft een kort overzicht van Gods werken in de mensengeschiedenis beginnend bij de schepping van het eerste mensenpaar, de zondeval, en zo via Abraham en Mozes naar het evangelie (Christus) toe.

Bespreking van Dei Verbum

Artikel 3. De voorbereiding van de evangelische Openbaring. (2)

- De kennis van God is (1) niet enkel mogelijk door te vertrekken vanuit de schepping, maar (2) vanaf het begin heeft God ook nog (daarenboven, insuper) zichzelf “aan onze stamouders geopenbaard”
 - ▶ Zonder verdere interpretatie van het scheppingsverhaal en de zondeval stelt het concilie dat de mensheid nooit zonder heilsaanbod van God geweest is.
- De schepping “door het Woord” wijst op de band tussen de scheppings- en de heilsorde.
 - ▶ De tekst die het heilsaanbod van Gods kant uit beschrijft zegt niets over of en hoe de zondige mens erop inging.
- “Na hun val echter heeft Hij hen, door de verlossing te beloven, opgericht tot de hoop op het heil (vgl. Gen. 3,15) en zonder onderbreking zorg gedragen voor het menselijk geslacht, om eeuwig leven te schenken aan allen die door standvastig het goede te doen het heil zoeken (vgl. Rom. 2,6-7).”
- Er wordt verwezen naar de allereerste belofte van verlossing na de zondeval: Gen. 3,15 (proto-evangelie).

Bespreking van Dei Verbum

Artikel 3. De voorbereiding van de evangelische Openbaring. (3)

- De derde alinea geeft in vogelvlucht een overzicht van de heilsgeschiedenis.
- “Op de vastgestelde tijd heeft Hij Abraham geroepen, om hem te maken tot een groot volk (vgl. Gen. 12,2-3), dat Hij na de aartsvaders door Mozes en de profeten heeft onderricht, om Hem te erkennen, de ene levende en ware God, de voorzienige Vader en rechtvaardige Rechter, en om de beloofde Heiland te verwachten. Zo heeft Hij door de eeuwen heen de weg voor het evangelie voorbereid.”
- De toevoeging: “Zo heeft Hij door de eeuwen heen de weg voor het evangelie voorbereid.” (*atque ita per saecula viam Evangelio praeparavit*) duidt erop dat de hele tijd en geschiedenis vóór Christus -ook die buiten Israël- beschouwd worden als onderdeel van de éne voorbereiding op het Evangelie.
 - ▶ Het concilie wijst op de band tussen de algemene geschiedenis en de bijzondere (bovennatuurlijke) geschiedenis van het Joodse volk.

Bespreking van Dei Verbum

Artikel 3. De voorbereiding van de evangelische Openbaring. (4)

- J. Ratzinger wijst op het onkritische en wellicht overdreven optimisme van deze tekst, een optimisme dat men ook terugvindt in hoofdstuk 4 waar het gaat over het O.T.
- Hij stelt:
 - ▶ de Openbaring omvat immers zowel het aspect van “wet” als van “evangelie”.
 - ▶ het aspect van de Openbaring als “παιδεία” (tuchtiging, opvoeding) die ook met pijn, lijden en tuchtiging gepaard gaat is afwezig (bv. Hebr. 12,1-8)
 - ▶ evenals het feit dat men soms moet lijden omwille van de trouw aan de Openbaring.

Tekst: *Dei Verbum* 4

4. Christus, voltooiër van de Openbaring.

- Na echter vele malen en op velerlei wijzen gesproken te hebben door de profeten, heeft God 'nu op het einde der tijden, tot ons gesproken door de Zoon' (Hebr. 1,1-2). Want Hij heeft zijn Zoon gezonden, namelijk het eeuwige Woord dat alle mensen verlicht, opdat Deze onder de mensen zou wonen en hun het meest innige van God zou doen kennen (vgl. Joh. 1,1-8).
- Jezus Christus dus, het vlees geworden Woord, als 'mens tot de mensen' gezonden,³ 'spreekt Gods eigen woorden' (Joh. 3,34) en volbrengt het heilswerk dat de Vader Hem te doen heeft gegeven (vgl. Joh. 5,36; 17,4). Hij dus, die zegt: wie mij ziet, ziet de Vader (Joh. 14,9), vervult de openbaring, brengt haar tot voltooiing en bekrachtigt haar met goddelijk getuigenis door geheel zijn tegenwoordigheid en verschijning, door woorden en werken, door tekenen en wonderen, vooral echter door zijn dood en glorievolle opstanding uit de doden en tenslotte door de zending van de Geest der waarheid: de openbaring namelijk, dat God met ons is om ons te bevrijden uit de duisternis van zonde en dood en ons op te wekken tot het eeuwige leven. Deze christelijke heilsbedeling zal nooit voorbijgaan en er is geen nieuwe publieke openbaring te verwachten vóór de glorievolle verschijning van onze Heer Jezus Christus (vgl. 1 Tim. 6,14; Tit. 2,13).

■ 3 *Epist. ad Diognetum*, 7, 4; Funk, *Patres Apostolici*, I, p. 403.

Bespreking van Dei Verbum

Artikel 4. Christus, Voltooier van de Openbaring.

- Hebreëënbrief (hier 1,1-2 geciteerd) leert: Jezus Christus is de vervuller van het O.T. De tekst wijst zowel naar de continuïteit én de discontinuïteit tussen O.T. en N.T.
 - ▶ Immers i.p.v. de *multisque modis Deus locutus* (vele malen en op velerlei wijzen gesproken) treedt nu het Verbum: hét Woord van God.
 - ▶ Jezus spreekt niet enkel over God.
 - ▶ Hij is het “vlees-geworden Woord”.
- Jezus “*vervult de openbaring, brengt haar tot voltooiing*”
 - ▶ na Hem kan niets meer geopenbaard worden omdat er na en boven Hem niets meer te zeggen is.
 - ▶ in Hem heeft God definitief Zijn laatste woord gesproken. Hetgeen herhaald wordt in de laatste zin van de eerste alinea:
 - ▶ “Jezus Christus dus, het vlees geworden Woord, als “mens tot de mensen” gezonden, “spreekt Gods eigen woorden” (Joh. 3,34) en volbrengt het heilswerk dat de Vader Hem te doen heeft gegeven (vgl. Joh. 5,36; 17,4).”
- Dit is de kern van het hele hoofdstuk: de incarnatie van God in Jezus.

Bespreking van Dei Verbum

Artikel 4. Christus, Voltooier van de Openbaring. (2)

- Het feit dat de Openbaring in Christus voltooid is leidt tot de logische vraag: hoe wordt dit Woord van God dan verder gegeven?
 - ▶ Dit wordt behandeld in artikels 7-10.
- Een ander probleem is de legitimatie van de Openbaring.
 - ▶ De tekens van de waarheid en geloofwaardigheid van Gods Openbaring zijn het leven, de woorden en de daden van Jezus:
 - ▶ “met goddelijk getuigenis door geheel zijn tegenwoordigheid en verschijning (tota suiipsius praesentia ac manifestatione), door woorden en werken, door tekenen en wonderen, vooral echter door zijn dood en glorievolle opstanding uit de doden en tenslotte door de zending van de Geest der waarheid”.

Bespreking van Dei Verbum

Artikel 4. Christus, Voltooier van de Openbaring. (3)

- Alle wonderen worden hier ingebed in het éne grote wonder Jezus Christus.
- Het doel van Jezus' woorden en daden en van de zending van de H. Geest is “de openbaring ... dat God met ons is om ons te bevrijden uit de duisternis van zonde en dood en ons op te wekken tot het eeuwige leven.”
- De dimensie van de H. Geest die leeft in de harten van de gelovigen en de Kerk wordt in het algemeen aangeduid.
- De Kerk heeft haar taak tot aan de wederkomst van de Heer.
 - ▶ Het Christendom verkondigt dat de Heer de definitieve eindtijd heeft ingeluid én dat de vervulling daarvan nog moet komen.

Bespreking van Dei Verbum

Artikel 4. Christus, Voltooier van de Openbaring. (4)

- er bestaat een zekere spanning tussen
 - ▶ de Openbaring die objectief in Christus zijn voltooiing bereikt heeft
 - ▶ en het ons subjectief eigen maken van deze voltooiing.
- Van onze houding, ons zich bekennen tot dit Heil in de geschiedenis hangt uiteindelijk ons persoonlijk heil, geluk en groei en dat van de wereld af.
- *Dei Verbum* gaat niet in op Christologische vragen zoals Jezus' manier van kennen. Het Christus-gebeuren wordt hier als heel het leven en werken van de Heer uitgelegd.
- Het definitieve van de Openbaringseconomie staat in de laatste alinea:
 - ▶ “Deze christelijke heilsbedeling zal nooit voorbijgaan en er is geen nieuwe publieke openbaring te verwachten vóór de glorievolle verschijning van onze Heer Jezus Christus (vgl. 1 Tim. 6,14; Tit. 2,13).”

Bespreking van Dei Verbum

Artikel 4. Christus, Voltooier van de Openbaring. (5)

- In onze tijd zijn er nogal wat tendensen om het Christendom als een voorbijgaande of voorbije fase in de (heils)geschiedenis te zien.
 - ▶ Dit wordt door het concilie ten stelligste ontkend.
 - ▶ Ten tijde van het concilie waren die tendensen m.n. te vinden in het **marxisme** (de socio-politieke ontwikkeling leidt vanzelf tot een “paradijs”) en het **teihardisme** (elke vorm van ontwikkeling in het heelal is een streven van de materie naar het punt Omega (= Christus)) en de zogenaamde theologie van de secularisatie.
- *Dei Verbum* benadrukt dat de (publieke) Openbaring een historisch feit is.
- De stelling dat de Openbaring afgelopen is bij de dood van de laatste apostel uit *Lamentabili* (1907) wordt niet expliciet herhaald door Vaticanum II.
 - ▶ In zekere zin is de Openbaring immers niet afgesloten, dan zou Christus die de Openbaring is nu niet aanwezig kunnen zijn in Zijn Kerk.
 - ▶ De leer die *Lamentabili* impliceert is natuurlijk waar in die zin dat de Openbaring in de historische persoon van Jezus definitief voorbij is. God zal Zijn eens gegeven Woord niet meer in vraag stellen.

Bespreking van Dei Verbum

Artikel 4. Christus, Voltooier van de Openbaring. (6)

- Samengevat:
- Jezus Christus is de voltooiing van de Openbaring in continuïteit met het O.T. en van de de pre-Christelijke geschiedenis en tegelijk is Hij oneindig meer dan dat.

Bespreking van Dei Verbum

Een conclusie.

- Het is duidelijk dat Vaticanum II aan de voorafgaande theologie een aantal nieuwe accenten van het begrip Openbaring ontleend heeft.
- De Openbaring wordt bewerkt in de gebeurtenissen en woorden die mekaar verhelderen en die onlosmakelijk met elkaar verbonden zijn.
- De historiciteit van de Openbaring wordt onderlijnd.
 - ▶ De Openbaring is een proces, waarin de ervaring van het verleden herlezen wordt en gezien wordt vanuit het heden en tegen de achtergrond van de beloftes van de komende vervulling. (DV 2-4)
 - ▶ Er is een interne band tussen de historische Openbaring en de manifestatie van God in de schepping.
 - ▶ Deze twee dimensies worden niet als bovennatuurlijk en natuurlijk naast mekaar gezet, ze convergeren naar het scheppende en verlossende werken van het Woord.

Bespreking van Dei Verbum

Een conclusie. (2)

- Jezus staat centraal in de Openbaring als hoogste middelaar en volheid ervan.
- Het uiteindelijke doel van de Openbaring wordt expliciet genoemd: het is de deelname aan het leven van de H. Drievuldigheid. (DV 2)
 - ▶ God neemt het initiatief in het mensgeworden woord om ons in de H. Geest tot zich te voeren.
- Schrift, Traditie en Magisterium staan ten dienste van de Openbaring, die staat boven iedere vorm van verbale communicatie ervan.
 - ▶ Alle drie staan onder het Woord van God dat de woordelijke/verbale uitdrukking ervan (in Schrift, traditie, enz.) transcendeert of te boven gaat.
- Aspecten die kennelijk verwaarloosd worden of weinig benadrukt zijn, zijn
 - ▶ o.a. de sociale dimensie en het ervaringskarakter van het geloof.
 - ▶ het opvoedingskarakter van de Openbaring
 - ▶ en ziet alles nogal optimistisch.

De kerkelijke leer over de Openbaring.

Een omschrijving van de Openbaring.

- Openbaring staat voor “de concrete zelfmededeling van God in de geschiedenis en m.n. in de persoon van Jezus Christus”.
 - ▶ Deze goddelijke zelfmededeling (een sacramentum of mysterie) omvat uiteraard ook veel geopenbaarde waarheden.
 - ▶ Geopenbaarde waarheden zijn “die bovennatuurlijke waarheden die God zelf aan de mensen meegedeeld heeft”.

- Ook al vermijdt Vaticanum II bewust de term “bovennatuurlijk” toch is dit een duidelijk en voor theologen nuttig begrip.

De kerkelijke leer over de Openbaring.

Natuurlijke en bovennatuurlijke Openbaring.

- De natuurlijke openbaring staat voor alle mensen open altijd en overal.
 - ▶ Er is een natuurlijke kennis van God en van de natuurwet mogelijk volgens de Schrift. (Wijsh. 13; Rom 1,18-20) Dit is Openbaring in oneigenlijk zin, immers deze geeft geen gemeenschap met God (het doel van de bovennatuurlijke Openbaring).
- De bovennatuurlijke openbaring is de wijze van goddelijke zelfontsluiting die objectief niet met de schepping van de mens is gegeven en die subjectief niet met de op eigen kenkracht aangewezen geest kan worden bereikt.
 - ▶ Deze Openbaring
 - gebeurt in concrete woorden en daden in de geschiedenis: in het Joodse volk en m.n. in de persoon van Jezus Christus.
 - is positief, concreet, valt niet de waarneembare natuur of de menselijke verwachtingen af te leiden.
 - is bedoeld voor alle mensen.
 - treedt de mens niet slechts tegemoet als iets dat objectief “op zichzelf” en onverschillig “tegenover” hem staat.
 - is bedoeld om te mens te raken in het diepst van zijn wezen.
 - leert de mens iets over zichzelf, en biedt de weg naar God.
 - vertelt de mens dat hij bestemd is voor de persoonlijke gemeenschap met God.

De kerkelijke leer over de Openbaring.

Natuurlijke en bovennatuurlijke Openbaring. (2)

- Wij kunnen hier nog opmerken dat Gods Openbaring nooit in tegenspraak kan zijn met wat ons verstand met zijn natuurlijke vermogens uit de schepping kan kennen.
 - ▶ Immers de God die zich openbaart kan geen andere zijn dan de God die de wereld geschapen heeft.

- Let wel: het is niet de bedoeling om uitgaande van deze definitie een abstracte beschouwing over de Openbaring te maken.
 - ▶ er is enkel de concrete en unieke Openbaring van God in Jezus Christus.

De kerkelijke leer over de Openbaring.

Het doel van de Openbaring.

- Het doel van de Openbaring is dat “de mensen door Christus, het vleesgeworden Woord, in de Heilige Geest toegang hebben tot de Vader en deelgenoten worden gemaakt van de goddelijke natuur.” (DV 2)
- Anders verwoord:
 - ▶ het doel is om de mens deel te doen krijgen aan het trinitaire leven van God.

De kerkelijke leer over de Openbaring.

Foute opvattingen.

- Het begrip Openbaring is wezenlijk voor de fundamentele theologie.
- Helaas is het ook een voorwerp van grote verwarring.
 - ▶ Zo moest de Kerk de opvattingen afwijzen
 - dat de Openbaring enkel een menselijke uitvinding zou zijn
 - of alleen maar een zeker bewustzijn van de mens van zijn relatie met God, dit bewustzijn is uit de aard van de zaak veranderlijk (= modernisme).
 - ▶ Vgl. Pius X in *Lamentabili* 1907 en in de *Motu Proprio Sacrorum Antistitum* 1910.

De kerkelijke leer over de Openbaring.

De verwachting van de Openbaring.

- Alhoewel de mens geen aanspraak op Gods Openbaring kan maken, werd en wordt deze in alle tijden verwacht door mensen die trouw zijn aan hun geweten en die het Christendom nog niet kennen.
 - ▶ De verwachting van een Openbaring hangt ook samen met het geloof in de schepping.
 - ▶ Iemand die gelooft in het feit dat de wereld door een persoonlijke God geschapen is, zal a.h.w. vanzelf uitkijken naar een mogelijke Openbaring van deze Schepper.

De kerkelijke leer over de Openbaring.

Het historische feit van de Openbaring.

- De Openbaring is een historisch gebeuren.
 - ▶ (1) Ze is niet in één keer gegeven, immers dan zouden wij bv. het hele O.T. niet nodig hebben (vgl. CKK 51-73) en
 - ▶ (2) God die zichzelf mededeelt in de Openbaring, gebruikt bij de Openbaring tal van menselijke en natuurlijke middelen.

De kerkelijke leer over de Openbaring.

Het historische feit van de Openbaring.

- ad 1. De Openbaring is niet in één keer gegeven.
 - ▶ Toen met Abraham (ca -1650) de Openbaring begon was er nog niet de volheid ervan.
 - ▶ Het O.T. is ook niet in één keer geschreven.
 - De oudste teksten dateren vermoedelijk uit de 12de eeuw vóór Christus; de laatste teksten dateren uit de 2de vóór Christus.
 - Bij de studie moet men kijken hoe oud een boek is, de context enz. kennen.
 - ▶ In de jongere boeken is Gods zelfmededeling verder ontvouwd en de reflectie over de (voorafgaande) openbaring verder ontwikkeld.
 - ▶ De volheid van Openbaring is er pas gekomen in Jezus Christus.
 - ▶ Het begrijpen en beleven van Jezus' boodschap groeit steeds in de loop der tijden.
 - ▶ Deze volheid zal nooit beleefd of bereikt worden vóór de eindtijd.
- ad 2. God gebruikt menselijke en natuurlijke middelen
 - ▶ Wij zullen zien hoe God zich in de loop van de geschiedenis geopenbaard heeft en hoe Hij alle menselijk denken en de gebeurtenissen van het volk Israel (of eventueel van vreemde volkeren) gebruikt heeft om de Openbaring te verdiepen, op schrift te stellen en verder te voeren naar het eschaton.
 - ▶ Kortom de Openbaring en de receptie ervan is een historisch gegeven of proces.

De kerkelijke leer over de Openbaring.

De noodzaak van de Openbaring.

- Vaticanum I leert dat de Openbaring absoluut noodzakelijk is voor het bereiken van het uiteindelijke bovennatuurlijke doel van de mens.
- Vaticanum II herhaalt dat het doel van de bovennatuurlijke Openbaring is om ons deelgenoot te maken aan het goddelijk leven. (DV 1, 2 en 6)
- In de huidige toestand van de mens is een bovennatuurlijke Openbaring moreel noodzakelijk voor een goede kennis van de natuurlijke religie.
 - ▶ Dit wordt duidelijk geleerd door Vaticanum I:
 - “Opdat dat wat in de goddelijke dingen niet per se ontoegankelijk is voor de menselijke rede, in de huidige toestand van het mensengeslacht door allen zonder moeilijkheid, met vaste zekerheid en zonder vermenging met dwaling gekend kan worden. Toch is de openbaring omwille van deze reden niet absoluut noodzakelijk te noemen.” (DS 3005 ook 3004)
 - Het geloof bevrijdt het natuurlijke verstand van heel wat dwalingen en leert het verschillende dingen (DS 2776; 3019). Het is een richtsnoer (stella rectrix) voor de natuurwetenschappen (DS 2877).
 - ▶ Deze thematiek wordt uitgebreid behandeld in *Fides et Ratio* (1998).

De kerkelijke leer over de Openbaring.

De omvang van de Openbaring.

- De strikte inhoud van de bovennatuurlijke geopenbaarde waarheden zijn die dingen, die de natuurlijke vermogens van ons verstand overstijgen (= mysteries in strikte zin).
 - ▶ Bv. de H. Drievuldigheid en de incarnatie Gods Zoon.
- Andere waarheden, zoals het bestaan van God (mogelijk voor het natuurlijke verstand) vallen per accidens ook onder de Openbaring (= mysteries in ruime zin). Vgl.
 - “Wij verkondigen Gods wijsheid, die verborgen was, het geheime plan, door God van alle eeuwigheid ontworpen en bestemd voor onze verheerlijking. Geen van de machthebbers van deze wereld heeft ervan geweten. Als zij ervan geweten hadden zouden zij de Heer der heerlijkheid niet gekruisigd hebben. Dit zijn de dingen waarvan de Schrift zegt: Geen oog heeft ze gezien, geen oor heeft ze gehoord, geen mens kan het zich voorstellen, al wat God bereid heeft voor die Hem liefhebben.” (1 Kor. 2,6-13, m.n. 7-9)

De kerkelijke leer over de Openbaring.

Mysteriees zijn te verwachten.

- Gezien het feit dat God oneindig is terwijl de mens eindig is, zijn mysteriees in de Openbaring te verwachten.
 - ▶ Een mens die zijn eigen geest niet kan doorgronden mag verwachten dat hij zeker zijn Schepper niet kan doorgronden.

De kerkelijke leer over de Openbaring.

De pretentie van de waarheid van het katholieke geloof.

- Het Christendom pretendeert om dé Openbaring van God te zijn. (1 Thes. 2,13)
 - ▶ Ook het Jodendom en de Islam (en modernere religies en sektes, zoals Mormonen) hebben deze pretentie.
- Wat bewezen dient te worden is dat het alleen in Jezus Christus mogelijk is om over de goddelijke Openbaring te spreken. (2 Kor. 5,18)
- Twee criteria ter onderscheiding van ware of valse religie zijn
 - ▶ (1) of ze feitelijk het natuurlijke morele gevoel voor goed en kwaad respecteert
 - ▶ (2) het vermogen/onvermogen om objecties te beantwoorden.

De kerkelijke leer over de Openbaring.

De geloofwaardigheid van de Openbaring.

- Echt geloven is een menselijke daad (*actus humanus*).
- Het bovennatuurlijk geloofde als zodanig kan men niet bewijzen, anders zou het geen geloof zijn.
- Geloven is een daad die de hele mens, verstand en wil betreft.
- Wil deze geloofsdaad een echte *actus humanus* kunnen zijn dan moet de daad redelijk en vrij zijn, d.w.z. niet in tegenspraak met de rede en de vrijheid van de wil respecteren.
 - ▶ M.a.w. men moet aan kunnen tonen dat wij redelijk handelen wanneer wij geloven of tot de geloofsdaad komen.

De kerkelijke leer over de Openbaring.

De geloofwaardigheid van de Openbaring. (2)

- De mysteries van God zijn op zich niet te bewijzen. Wel aantoonbaar is de geloofwaardigheid: de zogenaamde *praeambula fidei*.
- De redelijkheid van het bovennatuurlijk geloof hangt af van de geloofwaardigheid van de Openbaring, want dat is het medium dat God gebruikt.
 - ▶ Vaticanum I leert dat het voor iedereen in principe mogelijk is om vanuit de zogenaamde tekenen van geloofwaardigheid tot zekerheid te komen: “omnium intelligentiae accommodata”.
 - ▶ Dit proces van tot geloof komen zou men kunnen omschrijven als:
 - het verstand legt aan de wil de geloofwaardigheidsargumenten voor en de wil stemt daarmee (ja dan neen) in (onder invloed van Gods genade).
 - ▶ In feite speelt hier de hele menselijke persoon, zijn voorafgaande keuzes, achtergrond, aanleg, enz. ook in mee.

De kerkelijke leer over de Openbaring.

De geloofwaardigheid van de Openbaring. (3)

- De geloofwaardigheid omvat twee aspecten:
 - ▶ de uiterlijke tekenen en
 - ▶ de innerlijke uitnodiging.
- In het verleden werd er vaak een onderscheid gemaakt tussen
 - ▶ het “feit van de Openbaring” en
 - ▶ de “argumenten van geloofwaardigheid”.
 - alsof er een Openbaring (boodschap) was en los daarvan argumenten waren die de waarheid van deze boodschap zouden bewijzen.
 - tegenwoordig ziet men argumenten en boodschap als onlosmakelijk met elkaar verbonden.
 - het is duidelijk dat de inhoud/leven van Jezus en van het Christendom ook zijn geloofwaardigheid bewijst.
 - het sluit argumenten vanuit wonderen of profetieën niet uit.

De geloofwaardigheid van de Openbaring.

Uiterlijke tekenen.

- God heeft Zijn Openbaring onderstreept met “vaticinia”.
 - ▶ CKK 156 noemt als uiterlijke tekenen:
 - “Zo zijn (1) de wonderen van Christus en (2) (van) de heiligen, (3) de profetieën, (4) de verbreiding en (5) de heiligheid van de kerk, (6) haar vruchtbaarheid en (7) haar stabiliteit ‘zekere tekenen van de openbaring, aangepast aan het begrip van ieder’, en ‘motieven van geloofwaardigheid’ die tonen dat de instemming van het geloof ‘geenszins een blinde gemoedsopwelling is’”.
- Al deze tekenen zijn uiteindelijk op Jezus Christus en Zijn Kerk als geheel terug te voeren.
 - ▶ Tegenwoordig wordt m.n. gewezen op de innerlijke evidentie van de boodschap van het Christendom enz.
 - ▶ Zo wijst Vaticanum II in *Dignitatis Humanae* 11 zowel op de innerlijke uitnodiging van de mens in zijn geweten als op de uiterlijke tekenen (m.n. van de Heer tijdens Zijn leven) als tekens van de waarheid van het Christendom.

De geloofwaardigheid van de Openbaring.

Innerlijke tekenen.

- De wil kan uiteindelijk “ja” zeggen op de argumenten van geloofwaardigheid omdat de inhoud van de Openbaring in het verlengde ligt van de natuurlijke verlangens naar eeuwig leven, en van de innerlijke gerichtheid op het goede en op zijn einddoel.
- De wil kan dat omdat het verstand ziet dat de Openbaring in het verlengde ligt van datgene waar het hart (en het geweten) naar verlangen.
 - ▶ m.n. kan en moet steeds verwijzen naar de heilsbetekenis van het Christendom.
- Het draait bij het Christendom ook steeds om de band met de Heer. Jezus is steeds het centrum van de Kerk en de eredienst.
 - ▶ Hij is niet een boodschapper zoals Mohammed in de Islam, waar de centrale plaats wordt ingenomen door de Koran.

Einde